

Posudek vedoucího bakalářské práce

Alena Růžičková: Romská komunita ve Vsetíně. Seminář romistiky ÚJCA FFUK v Praze. Předloženo k obhajobě 12.9.2012.

Bakalářská práce Aleny Růžičkové se věnuje příchodu Romů do města Vsetín po druhé světové válce. Na základě archivních dokumentů a výpovědí pamětníků a jejich mladších příbuzných se detailně věnuje především období od roku 1945 přibližně do začátku 70. let.

V práci studentka předkládá výsledky skutečně samostatného a dlouhodobějšího výzkumu, čím vysoce převyšuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Výsledky prezentuje stručně (práce má celkem 64 stran, resp. 67 stran včetně obrazových příloh) a až několik výjimek relativně velmi přehledně. Kladně hodnotím také velmi dobrou stylistickou a jazykovou úroveň předloženého textu, do kterého po této stránce nebylo nutné z pozice vedoucího nijak zasahovat.

Ústředním tématem práce je migrace Romů ze Slovenska do českých zemí, přičemž se autorka v rámci tohoto mnohvrstevnatého tématu zaměřuje především na dataci a okolnosti příchodu Romů do města Vsetína a způsobu (ze strany města) řešení jejich ubytování (a zaměstnání). Do jaké míry takové zaměření reflektuje zájem autorky, pohled pamětníků nebo logiku dostupných písemných pramenů, není zřejmé. Pokládala bych za přínosné, kdyby se k možnostem a zaměření práce (v rámci tématu poválečné migrace Romů do českých zemí) autorka vyjádřila při obhajobě práce, blíže vysvětlila důvody svého výběru témat a zároveň uvedla, která témata z práce vědomě vyloučila. Práce se zejména ve vztahu k citacím pamětníků (které jsou místy velmi dlouhé) vyznačuje příliš častou absencí komentářů (a interpretací) k tématům/způsobům hodnocení a prezentace minulých událostí jak jsou v citacích obsaženy. Není jasné, zda je autorka ignoruje proto, že je ze svého záběhu vědomě vyloučila, anebo je (ne)vědomě přehlídá, případně práce působí dojmem rezignaci na podrobnější analýzu získaných (velmi cenných) rozhovorů.

Příkladem absence snahy o interpretaci (ať již jakkoli vybraných) sledovaných jevů a jejich hodnocení, respektive konfrontace vzpomínek pamětníků a dobových dokumentů s dominantním způsobem interpretace dějin státního přístupu k Romům v ČSSR je autorčina prezentace politiky rozptylu, které věnuje značnou část své práce. Koncepti a realizaci rozptylu hodnotí autorka (ve shodě s jinými autory, ovšem bez odkazu k nim, s. 49) jako velmi problematické nejen z hlediska řešení reálné existující problémů (s migrací Romů a jejich (ne)usazování v českých zemích), ale i jako necitlivé k lidem, kterých se politika rozptylu týkala. Zejména druhou část tvrdí ale nijak nedokládá, respektive citace pamětnice bezprostředně následující toto zhodnocení spíše toto tvrzení rozporuje (s. 49, citace rozhovoru s E.H.).

Výmluvným příkladem je popis situace po příchodu prvních Romů do města Vsetína po r. 1945 (s.18), kde uvádí poměrně detailní informace o počtu rodin prvních romských migrantů, jejich příjmeních a jejich konkrétnímu pracovnímu zařazení v rámci působnosti úřadu práce – to vše bohužel naprosto bez odkazu na jakýkoli zdroj informací. Pasáž pouze doplňuje (navíc nijak nekomentovanými) 3-mi strohými úryvky z rozhovorů s 3-mi různými romskými pamětníky (vždy po jedné větě), kde uvádějí, kdo z Romů byl ve Vsetíně jako první. Pamětníky jmenovaná příjmení ovšem zahrnují i jiná, než původně autorkou uváděná jména. Použití výroků pamětníků, které v sledu, které je autorka uvádí, jako by mělo potvrdit předchozí tvrzení, je v takovém případě – a bez jakéhokoliv komentáře - velmi neadekvátní. Nejenže jej nelze chápat jako odkaz ke zdroji dříve uváděných informací, ale nekomentováním otázek, které nastolují (je otázka „kdo byl ve Vsetíně z Romů jako první?“ mezi

místními Romy tématem? Do jaké míry se v určení „prvního“ a následující chronologie příchodů jednotlivých rodů shodují pamětníci mezi sebou a s archivními dokumenty? atp.) autorka jakoby naprosto pomíjela další otázky, které se k jejímu výzkumu (a zvolené metodologii) vztahují (mimo jiné právě přínos použité orální historie jako takové).

Výše zmíněná nedostatečná práce s informacemi získanými vlastním výzkumem (a rezignace na jejich interpretaci) se projevuje i u prezentace archivních dokumentů. Jestliže (na s.19) uvádí informaci, o tlaku ZNV Brno na evidenci Romů na úrovni příslušných ONV a MNV, tedy i ve Vsetíně, logicky se naskytá otázka, zda se jí samotné podařilo k vlastnímu soupisu Romů v místě dostat, příp. kde po něm alespoň pátrala. Stejně tak na s.22 autorka parafrázuje zprávu komise ONV Vsetín (zřejmě z roku 1952?), která potvrzuje pořízení jmenného seznamu Romů ve Vsetíně – otázku existence seznamu a informací v něm obsažených nechává autorka bez komentáře.

Nedostatečné je též usouvztažení výsledků vlastního výzkumu s již existujícími studii a texty, zejména s ohledem na texty zaměřené na romské poválečné osidlování českých zemí. Například co se týče studií místní historie poválečného romského osidlování, studentka sice v úvodu uvádí určitý výčet míst, které jsou z tohoto hlediska zmapovány (a některé autory, kteří se místním studiím věnovali), avšak dále v textu s fakty a otázkami uváděnými v těchto studiích nijak nepracuje (tj. neupozorňuje ani na základní shody/rozdíly mezi zjištěními předcházejících autorů a vlastními). Očekávám, že studentka při obhajobě vlastní práce z tohoto pohledu zhodnotí.

Poněkud problematická je kontextualizace (v rámci dostupné literatury) dílčích událostí/témat/nástrojů politiky, kterými se autorka na základě získaných dokumentů ve vybraných oddílech práce zabývá - viz např. oddíl věnovaný příchodu (a odchodu) olašských Romů do/z Vsetína na začátku 50.let (s.23-25); kapitola věnovaná (krajskému?) aktivu osob cikánského původu (s. 25-27) - i když na úrovni jednotlivých kapitol uvádí do kontextu dějin přístupu státního aparátu k Romům a podává poměrně zdařilý zhuštěný souhrn zásadních proměn a nařízení na této úrovni.

Za nepříliš šťastný považuji způsob odkazování ke zdrojům informací (pamětníci, písemné archiválie). Odkazům k archivním dokumentům že by jim prospělo uvádění stručného názvu a původce dokumentu a jejich datace. Místo toho autorka odkazuje ke všem dokumentům souhrnným odkazem na konkrétní karton(y) v SOKa Vsetín. „Uživatelsky“ nešikovné jsou i odkazy k rozhovorům s pamětníky, kde autorka uvádí pouze iniciály daného pamětníka a datum rozhovoru s odkazem na souhrnný seznam nahrávek, kde uvádí i data narození jednotlivých respondentů/narátorů – ta by ale pro přehlednost bylo vhodnější uvádět přímo u každé citace.

Vzhledem k uvedenému a především s přihlédnutím k velkému objemu práce odvedené na výzkumu samotném, předběžně práci navrhuji hodnotit jako velmi dobrou, v závislosti na obhajobě.